

هیچ نهادی دلسوز قواعد زبان فارسی نیست

سید محمد دبیر سیاقی*

در گذشته مجازات‌های شدید وجود داشت. برای مثال من سفرنامه ناصر خسرو را به انتشارات طهوری دادم و این کتاب در قطع جیبی به چاپ رسید و بعد ناشری دیگر این کتاب را عیناً چاپ کرد و اسم من را از روی کتاب برداشت که این ناشر را نه تنها مجازات قانونی، بلکه جریمه نقدی هم کردند، اما هم‌اکنون این افراد مجازات نمی‌شوند و کسی هم توقعی ندارد. در گذشته بدون اجازه ارشاد، یک صفحه کتاب هم به چاپ نمی‌رسید و ناشر و کتابفروش در برابر کتاب مسئول بودند و مجازات‌هایی برای متخلفان وجود داشت؛ ولی حالا چه می‌شود کرد؟

شاید یکی از دلایلی که افراد در گذشته کمتر به سمت پخته‌خواری می‌رفتند، وجدان علمی مؤلفان و انگیزه‌های کارهای علمی و تأثیرگذار بود، ولی هم‌اکنون این موضوع کمتر در میان پژوهشگران بویژه افراد دانشگاهی دیده می‌شود. در گذشته کتاب‌ها حق‌التألیف چندانی نداشت و تعدادشان کم بود. حتی کتاب‌ها وقتی چاپ می‌شد فرد از چاپ کتابش خوشحال می‌شد، ولی هم‌اکنون چون حق‌التألیف‌ها زیاد شده، این گرفتاری‌ها هم بیشتر شده است. ارشاد باید نظارت کند، البته به شرط آن‌که، آنها که در اداره ارشاد هستند با دلیل و مدرک با آن مقابله کنند.

وضعیت تصحیح متون کهن را چگونه ارزیابی می‌کنید؟
تصحیح متون قدیمی اشکالی ندارد. منتها به نظر من می‌باید اکتفا به یک نسخه نکنند و جست‌وجو کنند و هر تعداد نسخه هست به دست بیاورند و با هم مقایسه کنند تا کار صحیحی ارائه شود. کار را باید به کسی سپرد که صلاحیت انجام آن را دارد. ■

امروزه برخی افراد به چاپ مقالات مؤلفان و پژوهشگرانی که در قید حیات هستند – در قالب کتاب – روی آورده‌اند. گاه حتی نام مؤلف مقاله را ذکر نمی‌کنند. برای مقابله با این نوع از کتاب‌سازی، چه باید کرد؟

این آثار به صورت قاچاق به چاپ می‌رسد و معمولاً اداره کتاب یا بخش حقوقی ارشاد بر آنها نظارت ندارد. اگر این اداره متوجه شود حتی اگر در چاپخانه باشد می‌تواند جلوی انتشار آن را بگیرد.

یعنی به عقیده شما افزایش نظارت نهاد مسئول مانند وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می‌تواند از کتاب‌سازی ممانعت کند؟

کتاب‌سازی همیشه بوده، ولی در گذشته تعداد آثار منتشر شده کمتر و نظارت بر آنها ساده‌تر بود. در حال حاضر تعداد آثار زیاد شده است و نمی‌توان بر آنها نظارت کرد.

یکی از دلایل کتاب‌سازی دور شدن نگاه فرهنگی از حوزه نشر کشور و آلوده شدن این حوزه به نگاه تجاری است. دیدگاه شما درباره ساماندهی حوزه نشر چیست؟

کتاب‌ها متفاوت‌اند. برخی کتاب‌ها اگر به صورت قاچاق هم باشد، باید تجدید چاپ شود. مشکل بزرگ یکنواخت کردن حروف کتاب‌هاست که تمام قواعد زبان فارسی را به هم زده است. مشکل بزرگ آن است که در حال حاضر اسم مرکب، قید مرکب و صفت مرکب را جدا جدا می‌نویسند و هیچکس به فکر اینها نیست.

به عقیده شما اگر قوانین سخت‌گیرانه‌تر شود تا چه اندازه به مقابله با معضل کتاب‌سازی کمک خواهد کرد؟

* استاد بازنشسته زبان و ادبیات فارسی

